

Mededeling Evaluatie Waterschapsverkiezingen

Portefeuillehouder: Rogier van der Sande/ Opstellers: Jane Alblas/Willem Wensink

Bijlage CBCF 23-88b: Evaluatie Waterschapsverkiezingen 2023

Samenvatting

Na afloop van de waterschapsverkiezingen 2023 is een evaluatie uitgevoerd door het Uniebureau. Het vooraf bestuurlijk vastgestelde plan van aanpak was daarbij uitgangspunt. In de evaluatie wordt achtereenvolgens ingegaan op algemene punten, bestuurlijk juridische zaken, communicatie en de stembulp. Bekeken is hoe de organisatie van de verkiezingen vanuit de Unie verlopen is. Aan de hand daarvan worden aanbevelingen gedaan in aanloop naar de waterschapsverkiezingen van 2027. Het bestuur van de Unie van Waterschappen heeft de aanbevelingen bekrachtigd.

Aanbevelingen voor volgende keer

a) Zet weer in op een gezamenlijke, landelijke communicatiecampagne

Net als in 2019 hebben de waterschappen een gezamenlijke campagne ontwikkeld met als doel de opkomst te bevorderen. Er is gekozen voor een campagne-aanpak die qua doelstellingen en doelgroepen aansloot bij de eerder gezamenlijk uitgevoerde Waterbazen-campagne. Zowel ambtelijk als bestuurlijk is men positief over de gezamenlijke landelijke campagne met regionale doorvertaling. Ook wordt de samenwerking met de Unie en met het communicatiebureau GH+O positief beoordeeld. Over de keuze om dilemma's centraal te zetten in de campagne verschillen de meningen. Een meerderheid staat achter de keuze en kijkt er positief op terug.

Persaandacht

De berichtgeving had een hoge inhoudswaarde, in veel titels is de voorpagina gehaald, de toon was positief, "de waterschappen doen ertoe" en er was veelal een verwijzing naar de stembulp of de campagnesite. Zie uitgebreider bijlage I bij CBCF 23-88b Evaluatie waterschapsverkiezingen 2023.

Resultaten publieksmeting

In opdracht van de Unie van Waterschappen is een publieksmeting uitgevoerd door Blauw Research over de verkiezingscampagne. Uit dit onderzoek blijkt dat bijna de helft van de Nederlanders de campagne heeft gezien. Deze campagne is vaker opgemerkt dan eerdere campagnes van de waterschappen. De tv-commercial is het meest herkende element. Zie uitgebreider bijlage II bij de evaluatie.

Het voorstel is om ook voor de waterschapsverkiezingen van 2027 in te zetten op een gezamenlijke, landelijke communicatiecampagne en dit nu al te besluiten. Daarbij rekening houdend met de aandachtspunten die meegegeven zijn door de waterschappen.

b) Zet weer in op een gezamenlijke, digitale stembulp

De Unie heeft, net als voor de verkiezingen van 2019, de aanbesteding van de digitale stembulp voor de waterschappen opgepakt. Dat heeft in juni 2022 geleid tot een gunning van de opdracht aan Citisens om voor 21 waterschappen een digitale stembulp te maken.

Hoog aantal invullers

In totaal hebben meer dan 2,7 miljoen mensen één van de stembulpen ingevuld. Dat zijn 700.000 mensen meer dan bij de vorige verkiezingen, toen de stembulp 2 miljoen keer is ingevuld. De piek in het gebruik lag op de dag voor de verkiezingen. Gezien het hoge aantal invullers, is te stellen dat de stembulp in de behoefte van kiezers voorziet om zich te oriënteren. Uit de eindrapportage van Citisens blijkt wel dat niet iedereen die de stembulp raadpleegt, deze helemaal invult. 74% van de bezoekers vult de stembulp helemaal in.

Gezien het grote aantal invullers van de stembulp en de informatieve waarde ervan, is het aan te bevelen om voor de verkiezingen van 2027 weer gebruik te maken van een tool, zoals een stembulp, waar kiezers zich kunnen oriënteren op hun keuze voor alle waterschappen. Daarbij zijn de volgende aandachtspunten uit de evaluatie van belang:

- De stembulp was met ongeveer 25 stellingen lang. Het is daarom te overwegen om het aantal stellingen bij de volgende verkiezingen terug te brengen.
- De stellingen of de materie waarover de stellingen gingen, zijn door veel invullers als ingewikkeld ervaren. Let daarom op het juiste taalniveau (B1) van de stellingen en de 'doorgrondbaarheid' van de stellingen. Van belang is dat politieke partijen hun dilemma's terugzien in de stellingen, maar voor de kiezers is het uiteraard van belang om die dilemma's voldoende te kunnen doorgronden om tot een keuze te kunnen komen. Overwogen zou kunnen worden bij de volgende verkiezingen een (representatief) panel in het leven te roepen aan wie de stellingen na de stellingenavond wordt voorgelegd. In ieder geval zal dit aandachtspunt een plaats moeten krijgen in de aanbesteding van de opdracht.
- Ook blijkt dat in verschillende gevallen partijen zich anders positioneren op een stelling dan zij in hun verkiezingsprogramma hebben staan of dat zij gedurende afgelopen bestuursperiode hebben gestemd. Ook dit aandachtspunt zal in de volgende aanbesteding een plaats moeten krijgen.

Besproken in

Het bestuur van de Unie van Waterschappen. Voor de evaluatie is een ambtelijke bijeenkomst georganiseerd voor projectleiders, juristen en communicatieadviseurs van de waterschappen die betrokken zijn geweest bij de verkiezingen. Er is ook een evaluatiegesprek gevoerd met de expertgroep communicatie en de bestuurlijke klankbordgroep. Ook zijn de conceptevaluatie en de uitkomsten van de publieksmeting rond de campagne besproken in de Werkgroep Communicatie.

Vervolg/Communicatie

Bespreking in de Ledenvergadering van 15 december a.s. Verder is de evaluatie ook verstuurd naar de projectleiders verkiezingen en hoofden communicatie van de waterschappen.

Communicatie: De uitkomsten van de evaluatie worden gedeeld met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de aanbevelingen die de ministeries betreffen, zal de Unie samen met hen oppakken.